

BYŤ ČLOVEKOM ... to stačí

Modul VI. MEDZIĽUDSKÉ VZŤAHY

Príručka pre účastníkov programu

Tento dokument bol vytvorený v rámci projektu „Etablovanie sociálnej práce v školských zariadeniach a zavádzanie programov osobnostno-sociálnej výchovy do škôl“.

Realizácia projektu je možná vďaka finančnej podpore z Európskeho sociálneho fondu, prostredníctvom operačného programu Efektívna verejná správa.

Informácie o OP EVS nájdete na <http://www.reformuj.sk/>.

Európska únia
Európsky sociálny fond

Operačný program
**Efektívna
verejná správa**

Realizátorom projektu je občianske združenie PERSONA. Partnerom projektu je Slovenská komora sociálnych pracovníkov a asistentov sociálnej práce.

BYŤ ČLOVEKOM ... to stačí
Modul VI. MEDZILUDSKÉ VZŤAHY
Príručka pre účastníkov programu

Autori:

Mgr. Martina Gymerová

Mgr. Eva Krššáková

Obrázky na obálke a v texte:

Miroslav Záškvára

Jazyková korektúra:

Mgr. Mária Drndášová

PERSONA, Vrančovičova 29, 841 03 Bratislava, www.ozpersona.sk

Slovenská komora sociálnych pracovníkov a asistentov sociálnej práce, Mokrohájska
cesta 3, 841 04 Bratislava, www.socialnapraca.sk

© PERSONA 2020

„Nikto nie je ostrovom samým pre seba; každý je kusom pevniny, kusom súše; a ak more odmyje hrudu, Európa sa zmenší, akoby sa stratil výbežok zeme alebo sídlo tvojich priateľov či tvoje vlastné; smrť každého človeka umenší mňa, lebo ja som súčasťou človečenstva; a preto sa nikdy nepýtaj, komu zvoní do hrobu; zvoní tebe.“

Ernest Hemingway

OBSAH

VI. modul MEDZIĽUDSKÉ VZŤAHY	6
Lekcia VI.1 Všetci sme prepojení	7
Lekcia VI.2 Obyvatelia Zeme	10
Lekcia VI.3 Naše pravnúčatá	13
Lekcia VI.4 Každý má právo na svoj vlastný príbeh	15
Lekcia VI.5 Radostné učenie	19
Lekcia VI.6 Generácia 21. storočia	21
ZHRNUTIE MODULU	23

„Milovať znamená zabudnúť na seba a priblížiť sa k druhým.“

Michael Quoist

MODUL VI. MEDZIĽUDSKÉ VZŤAHY

Východiskovým princípom harmonických medziľudských vzťahov je láska a rešpekt. Ak však chceme viesť harmonický život, potrebujeme mať láskavý prístup nielen k sebe a svojim blízkym, ale ku všetkým a snažiť sa o spoločné dobro.

Všetci spoločne obývame našu planétu Zem. Prispievanie k spoločnému dobru preto zahŕňa aj vyznávanie a ochranu určitých spoločných hodnôt a konanie podľa nich. Život v súlade s týmito hodnotami prináša potrebu starostlivosti o spoločné oblasti života.

Našou úlohou je preto rozvíjať nielen gramotnosť v písaní, čítaní, hospodárení s financiami, alebo digitálnu gramotnosť, ale aj „hodnotovú gramotnosť“. To znamená vedieť, aké hodnoty a akým spôsobom potrebujeme všetci chrániť.

Hodnoty sme v prvom module nášho programu vymedzili ako vnútorný kompas, ktorý určitým spôsobom ovplyvňuje všetky naše názory, konanie a činy. Sme ľudia rôzni a existujú medzi nami rozdiely v tom, aké hodnoty vyznávame, aká je naša hodnotová orientácia.

Určité hodnoty by ale mali byť spoločné pre všetkých, lebo ich rešpektovanie prináša blaho celej spoločnosti a naopak konanie, životný štýl, ktorý je proti nim, ubližuje celej spoločnosti.

Čo znamená rešpekt? Ktoré hodnoty sú univerzálne pre všetkých? K rozvoju ktorých oblastí života by sme mali prispievať všetci spoločne? Aj týmito témam sa budeme venovať v nasledujúcom module o medziľudských vzťahoch.

LEKCIA VI.1 Všetci sme prepojení

Každý deň je súčasťou našich príbehov mnoho ďalších ľudí.

Ráno sa zobúdžeme vo svojej posteli, ktorú spolu s písacím stolíkom vyrobil na objednávku miestny stolár Juraj. V tom čase naši rodičia už možno pripravili na stôl raňajky.

Po čerstvý chlieb išli do blízkej pekárne, kde im ho predala pani predavačka Katka. Náš obľúbený chlebík už od skorého rána piekol pán Tomáš. Ku kraju chleba si pri raňajkách pochutnáme na šťavnatej paradajke, ktorú vypestovali na bio farme vo vedľajšej obci.

Po raňajkách sa vyberieme do školy, do ktorej nás privezie autobus. Vodič Dávid nás s úsmevom pozdraví a bezpečne dovezie na miesto určenia. Pomaly vstúpime do modernej budovy školy, ktorú pred desiatimi rokmi aj pre nás postavila početná skupina šikovných majstrov: architekti, stavbári, elektrikári, kurenári, vodári, maliari... V triede nás privíta naša pani učiteľka Majka, ktorú na jej kariérnej ceste ovplyvnili a inšpirovali mnohí ďalší ľudia – jej vlastná pani učiteľka na základnej škole, vysokoškolská profesorka a tiež aj dnes už zosnulá pani Maria Montessori. Počas nášho spoločne stráveného času čerpáme z vedomostí našich predkov aj súčasných vedcov. Dokonca jedného meteorológa, pána Petra, ideme spoločne navštíviť. Tak prežijeme zaujímavú lekciu o počasí.

Na ceste domov sa zastavíme v malom obchodíku s darčekom, kde pre svoju babku kúpime obraz od miestnej umelkyne, na ktorý sme šetřili odkedy sme sa dozvedeli, že sa našej babke páči. Pomocou telefónu sa spojíme s rodičmi, s ktorými sa dohodneme, že sa stretneme v supermarkete, kde nakúpime na blížiaci sa víkend a narodeninovú oslavu. Počas našej návštevy obchodu dokladač doloží regál s bonboniérkami, upratovačka poutiera rozliate mlieko, vedúca predajne doplní stratenú cenovku a na konci nákupu nás obsluží pani pokladnička Betka. Doma nám pri vykladaní nákupu hrá z rádia naša obľúbená speváčka Sima a pri príprave našej večere sme vdáční za všetkých našich kuchynských robotov, ktorí nám pomáhajú zvládnuť prípravu jedla v krátkom čase. Možno si pri ich používaní spomenieme na tých šikovných ľudí, ktorí stoja za ich výrobou a distribúciou až k nám domov.

Keď sa po celom dni zamyslíme, koľko ľudí sa dnes stalo súčasťou nášho príbehu, uvedomíme si, že všetci sme prepojení... priamo či nepriamo zdieľame náš príbeh s členmi našej rodiny, s ľuďmi v našej komunite, ako aj s ľuďmi z celosvetovej komunity.

Práca a činnosť jednotlivých ľudí je súčasťou nášho prežívaného príbehu. Je možné toto všetko brať ako samozrejmosť, alebo dokonca hľadať iba chyby na druhých... Skúsme si však radšej osvojiť postoj vďačnosti za to, čo druhí pre nás robia, buďme zhovievaví, ak nie je vždy všetko podľa našich predstáv. Pamätajme, keby sme boli ako Rosbinson sám na ostrove a museli si všetko zabezpečiť sami, tiež by to nebolo bez jedinej chybičky. Naplňajme svoju prácu, ktorú vykonávame, láskou – milujme to, čo robíme a robme to, čo milujeme. Naša vzájomná pomoc, pretkaná láskavosťou pomôže budovať ľudské spoločenstvo na hodnotách, ktoré z našich medziľudských vzťahov vytvoria sieť lásky a rešpektu.

Na zamyslenie

Potom povedal istý oráč:
Hovor nám

o práci.

A on odpovedal takto:

Pracujete, aby ste udržali krok so Zemou a s jej dušou, lebo nepracovať znamená stať sa cudzincom v ročných obdobiach a vystúpiť z toku Života, ktorý vznešene a v hrdej pokore smeruje k nekonečnu.

Keď pracujete, ste flauta, čo v jej srdci sa šepot hodín mení na hudbu.

Kto z vás by chcel ostať trstinou, nemou a tichou, keď všetko ostatné harmonicky spieva?

Zabudnite na to, ak vám vraveli, že práca je kliatbou a lopota nešťastím.

Ja vám vravím, že svojou prácou spriadate čiastku najpradávnějšího sna Zeme, určeného vám už pri jeho zrode.

Keď pracujete, vskutku milujete život, lebo milovať život v práci znamená poznať najhlbšie tajomstvo Života.

Ale ak vo svojom trápení nazývate zrod nešťastím a starosť o život tela kliatbou a hlboko ste si to vpísali na čelo, potom vám poviem, že len pot z vášho čela môže zmyť, čo je tam napísané.

Vraveli vám aj to, že život je temnota, a vy slepo opakujete, čo hlásali slepí.

Ja vám však vravím, že život je temnotou, ak v ňom niet úsilia a vedomostí, a každá vedomosť je márna, ak nie je spätá s prácou, a všetka práca je zbytočná, ak niet pri nej lásky.

Lebo ak pracujete s láskou, spájate sa sami so sebou, spájate sa navzájom, spájate sa s Bohom.

A čo znamená pracovať s láskou?

Znamená to tkať látku z vlákien upradených z vlastného srdca, akoby šat z nej mala nosiť milovaná bytosť.

Znamená to stavať dom s takým zanietením, akoby v ňom mala bývať milovaná bytosť.

Znamená to siať semeno s takou nehou a žať úrodu s takou radosťou, akoby jej plody mala jesť milovaná bytosť.

Znamená to naplňovať všetko, čo robíte, dychom vášho vlastného ducha a vedieť, že okolo vás stoja a na vás hľadajú všetci požehnaní mŕtvi.

Často som vás počul opakovať, akoby ste hovorili zo spánku:

„Ten, kto otesáva mramor a nachádza podobu svojho ducha v kameni, je vznešenejší než ten, čo orie zem;

a ten, kto farby dúhy kladie na plátno, aby vytvoril podobu človeka, je vznešenejší než ten, čo šije obuv na naše nohy.“

Ja vám však vravím, a nie zo spánku, lež v plnej bdelosti poľudnia, že vetrík sa privráva rovnako sladko mohutným dubom i tým najmenším stebľám trávy. Len ten je veľký, kto osladí hlas vetra piesňou vlastnej lásky.

Práca je zviditeľnená láska.

Ak neviete prácu snúbiť s láskou, ale len s nechúťou, bude lepšie, ak zanecháte svoju prácu a sadnete si k dverám chrámu a budete prijímať almužnu od tých, čo pracujú s láskou.

Lebo ak pečiete chlieb ľahostajne, upečiete horký chlieb, čo nenasýti človeka.

Ak necítite lásku pri lisovaní hrozna, vaša neláska pridá vínu jed.

A čo by ste spievali ako anjeli a nemilovali spev,

uzavriete uši ľudí na sedem zámkov pred hlasom dňa i pred hlasom noci.¹

Zhrnutie lekcie

Každý deň je súčasťou našich príbehov mnoho ďalších ľudí. Osvojme si postoj vďačnosti za to, čo druhí pre nás robia a buďme zhovievaví, ak nie je vždy všetko podľa našich predstáv. Svoju prácu naplňajme láskou – milujme to, čo robíme a robme to, čo milujeme. Naša vzájomná pomoc, pretkaná láskavosťou pomôže budovať ľudské spoločenstvo na hodnotách, ktoré z našich medziľudských vzťahov vytvoria sieť lásky a rešpektu.

LEKCIA VI.2 Obyvatelia Zeme

Kto sú ľudia, ktorí obývajú našu Zem? Ktorý kontinent je najľudnatejší? Akými jazykmi obyvatelia Zeme hovoria, aké náboženstvá vyznávajú? Kto sme ako ľudstvo a ako sa delíme o vedomosti a zdroje, ktoré máme k dispozícii?

Pán Smith sa vo svojej knihe pokúsil zhrnúť základné informácie o obyvateľoch Zeme do príkladu dediny². Ako by vyzeralo zloženie obyvateľov Zeme, keby Zem bola dedina so sto obyvateľmi?

Ak by bola Zem dedinou so sto obyvateľmi, 61 z nich by pochádzalo z Ázie. V Ázii sú veľké štáty ako Čína, Japonsko, India, Rusko, Pakistan a mnohé ďalšie. Ďalších 13 obyvateľov našej dediny by bolo z Afriky. Zo Severnej Ameriky by boli piati zo sto obyvateľov dediny. Ôsmi ľudia by pochádzali zo Strednej a Južnej Ameriky (spolu nazývaná ako Latinská Amerika) a dvanásť by boli z Európy. A nezabudnime na jedného obyvateľa z Austrálie a Oceánie. Do tejto oblasti patrí Austrália, Nový Zéland a všetky ostatné nádherné ostrovy v Tichom oceáne.

Ak by bola Zem dedinou so sto obyvateľmi, viac ako polovica z nich by hovorila jedným z ôsmich jazykov. Dvadsať dva ľudí by hovorilo jedným z čínskych dialektov, pre 9 ľudí v dedine by bola rodným jazykom angličtina, ôsmi ľudia v dedine by hovorili hindčinou (jazyk v Indii), 7 ľudí by v dedine rozprávalo po španielsky, štyria bengálčinou a ďalší štyria arabčinou. Ďalej by tu boli traja ľudia, ktorí by hovorili rusky a traja ľudia, ktorí by hovorili portugalsky. Ak by sme rozprávali týmito ôsmymi jazykmi – čínsky, anglicky, hindsky, španielsky, bengálsky, arabsky, rusky a portugalsky, mohli by sme povedať „ahoj“ viac ako polovici ľuďom v našej dedine.

Ak by bola Zem dedinou so sto obyvateľmi, mnohí by boli mladí. Ak by sme spočítali všetkých ľudí mladších ako 20 rokov, dostali by sme číslo 39. Štyridsať dva ľudí by bolo v strednom veku (od 20 do 49 rokov), 18 ľudí v dedine by bolo starších ako 50 rokov. Iba jeden dedinčan by mal viac ako 80 rokov.

Ak by bola Zem dedinou so sto obyvateľmi, 32 z nich by boli kresťania a 19 by boli moslimovia, ktorí sa chodia modliť do mešity. Hneď vedľa by stál hinduistický chrám, ktorí by navštevovali 13 hinduisti. Dvanásť dedinčanov by verilo v prírodné (tradičné) náboženstvá ako sú animizmus a šamanizmus. Vo vnútri budhistického chrámu by nasledovali Budhovo učenie šiesti dedinčania.

Jeden dedinčan by vyznával židovské náboženstvo (judaizmus) a ďalších 15 ľudí by nevyznávalo žiadne náboženstvo.

Ak by bola Zem dedinou so sto obyvateľmi, žilo by v nej 38 detí v školskom veku... Ale len 31 z nich by do školy naozaj chodilo a učilo sa čítať a písať. Ostatné deti by nemali školu, do ktorej by mohli chodiť. Niektoré deti by museli namiesto chodenia do školy pracovať na poliach a v továrňach, aby pomohli svojim chudobným rodinám. Mnohým dievčatám by bolo vzdelanie odoprené, aby ostali doma a starali sa o domácnosť. Týchto 7 detí by ostalo negramotných.

Len 20 najbohatších ľudí v dedine by malo zvyšné peniaze, ktoré by im ostali po uhradení základných životných potrieb ako jedlo a ubytovanie. Mohli by si tak dovoliť kúpiť aj mnoho iných vecí. 20 najchudobnejších dedinčanov by nevlastnilo takmer žiadny majetok. Mali by ledva dosť na prežitie. Len 24 ľudí v dedine by malo stále dostatok jedla. Šestnásť by chodili spať občas hladní. tridsiati štyria by boli hladní väčšinu času a 26 ľudia by boli podvyživení.

Množstvo jedla v dedine by pochádzalo z chovu zvierat. V dedine by žilo 31 oviec a kôz, 23 kráv, býkov a volov a 15 ošípaných. V dedine by boli aj tri ťavy, ktoré pomáhajú s prepravou tovaru do najodľahlejších oblastí v púšťach. Boli by tu aj dva kone a 189 sliepok a kurčiat!

Vo väčšine dediny by bol vzduch zdravý a voda čistá.

Ak by bola Zem dedinou so sto obyvateľmi, 75 z nich by malo bezpečnú a čistú vodu buď priamo doma, alebo v blízkosti svojho obydlija. Ostatných 25 obyvateľov by muselo stráviť podstatnú časť dňa zháňaním nezávadnej pitnej vody. Väčšinou by to bola práca žien a dievčat. 68 ľudí v dedine by dýchalo čistý vzduch a 32 ľudí by dýchalo vzduch, ktorý je zdraviu škodlivý kvôli znečisteniu (z dopravy, priemyslu a pod.).

Ak by bola Zem dedinou so sto obyvateľmi, 76 z nich by mali elektrinu, ktorú by využívali prevažne na svietenie. Niektorí by však mali aj luxusnejšie veci. V dedine by bolo 42 rádii a 24 televízorov, ktoré by nemuseli byť zákonite v 24 domácnostiach. V dedine by bolo len 10 počítačov.

Obyvatelia Zeme však nie sú obyvateľmi iba jednej dediny. Naším domovom je celá naša Zem. S množstvom jazykov, štátov, náboženstiev a viac ako 7 miliardami ľudí. Svet môže vyzeráť preplnený, vždy je však na ňom dosť miesta pre každého z nás. Je len na nás, či budeme viac myslieť aj na druhých, zdieľať čo vieme, správať sa k Zemi úctivejšie.

Na zamyslenie

Asi väčšina z nás má rada čokoládu. Magickou bobuľou, ktorá robí čokoládovú chuť takou úžasnou, je kakao, ktoré sa pestuje hlavne v západnej Afrike. Život pestovateľov kakaa je však veľmi ťažký.

Hoci dopyt po tejto surovine je veľký, cena kakaových bôbov v posledných rokoch klesla. Kakaovníky sú tiež poškodené zmenou klímy. Mladí ľudia tak často opúšťajú svoje rodinné farmy a namiesto toho hľadajú svoje šťastie v mestách. Zriedkavá nie je ani detská práca na kakaových farmách.

Ako sa ale toto dotýka nás, milovníkov lahodnej čokolády? Je to na nás, ako sa k tomu postavíme. Možno sme už počuli o spravodlivom obchode (fair trade). Fair Trade je označenie pre alternatívu k voľnému trhu. Vznikol ako odzva na zlé podmienky, v ktorých sú pestovatelia a výrobcovia z rozvojových krajín nútení pracovať a predávať suroviny alebo iný tovar. Výrobok alebo surovina označená logom Fair Trade spotrebiteľovi zaručuje, že pri jej vzniku nedochádzalo k potláčaniu ľudských práv, k znečisťovaniu či poškodzovaniu prírody a pestovatelia či výrobcovia dostali za svoju prácu zaplatenú mzdu, ktorá im umožňuje rozvoj a určitú životnú úroveň (napr. si môžu dovoliť posielat' svoje deti do školy).

Preto ak si budeme najbližšie kupovať čokoládu, môžeme sa rozhodnúť pre čokoládu zo spravodlivého obchodu, ktorý je založený na dialógu, transparentnosti a rešpekte. Podpora Fair trade je len jednou z možností ako prispieť k spoločnému dobru. Dôležité je, aby sme sa v rámci svojich možností angažovali do iniciatív a aktivít na podporu zmiernenia akéhokoľvek spoločného ľudského problému. Láskové a otvorené srdce určite nejakú príležitosť na podporu spoločného dobra nájde alebo ju samo na základe vnímania potrieb iných vytvorí.

Zhrnutie lekcie

Naša Zem je zemou, ktorú obývajú mnohé národnosti s rozmanitým jazykom, vekom, vierovyznaním, sociálnym postavením. Vzdelanie, jedlo alebo prístup k pitnej vode nie sú samozrejmosťou pre veľkú časť populácie našej planéty. Snažme sa zapojiť do iniciatív a aktivít na podporu zmiernenia akéhokoľvek spoločného ľudského problému.

LEKCIA VI.3 Naše pravnúčatá

Mnoho druhov zvierat dokázalo v minulosti prežiť iba vďaka starostlivosti o svoje potomstvo. Aj my ľudia máme k svojmu potomstvu špeciálny vzťah. Snažíme sa, aby sa mali naše deti dobre, pritom však často zabúdame na deti našich detí a naše ďalšie generácie, ktoré prídu po nás.

Často sa k nášmu životnému prostrediu správame tak, akoby po nás už nič nemalo prísť... Doslova rabujeme zdroje našej Zeme, rúbeme lesy, ktoré rástli niekoľko desiatok rokov... a to často len preto, lebo nevieme, kedy máme dosť. Pritom si ani nespomenieme na naše pravnúčatá, ktoré už nedokážu ani pri najlepšej vôli túto škodu, páchanú na našej Zemi, napraviť. Veď keby sme si spomenuli, boli by sme schopní takých činov?

Každé znečistenie a znehodnotenie životného prostredia (rastlín, pôdy, riek, vzduchu), odlesňovanie, nárast odpadov a problémy pri ich odstraňovaní, kyslé dažde, globálne otepľovanie... ovplyvňuje kvalitu života nás všetkých a ohrozuje milióny ľudí po celom svete, ako aj tých, ktorí prídu po nás.

Všetci žijeme spolu na tejto planéte. Je veľmi dôležitou hodnotou, aby sme si zdroje a život na našej planéte uchovali nielen pre seba, ale aj pre ďalšie generácie. To označujeme ako trvalú environmentálnu udržateľnosť. O ňu sa musíme snažiť svojimi postojmi aj konaním.

Preto ďalším druhom gramotnosti, ktorú by sme mali ovládať a od detstva si osvojovať v konaní, je ekologická gramotnosť. Táto zahŕňa rešpekt k prírode a pochopenie jej procesov, ako aj vedomé ekologicky priateľské správanie vyplývajúce z tohto poznania.

Na zamyslenie

Zdravé životné prostredie má pre prežitie súčasných a budúcich generácií zásadný význam. Náš životný štýl je preto potrebné prispôbiť ochrane tejto hodnoty.

Medzi úplne samozrejme vzorce konania, ktoré by sme mali mať pri všetkých svojich činnostiach zvnútornené, patria: chrániť a obnovovať prírodu, šetriť všetky zdroje, ktoré máme – vodu, vzduch a elektrickú energiu, využívať ekologické zdroje energie (solárnu energiu, veternú energiu a pod.), využívať ekologické pohonné hmoty, znížiť používanie súkromnej dopravy, uprednostniť verejnú dopravu, podporovať pohyb pešo, kolobežkou, bicyklom.

Tiež znižovať produkciu odpadu, triediť odpad, používať recyklované materiály. Je kľúčovo dôležité poznať problémy nášho životného prostredia, hľadať spôsoby a vedieť ako môžeme prispieť k ich odstraňovaniu, zmierneniu, riešeniu. Hodnotu ochrany životného prostredia je potrebné hlásať, odovzdávať ďalším generáciám vo výchove, ale hlavne sami sa podľa toho správať a žiť.³

Zhrnutie lekcie

Každé znečistenie a znehodnotenie životného prostredia ovplyvňuje kvalitu života nás všetkých a ohrozuje milióny ľudí po celom svete, ako aj tých, ktorí prídu po nás. Zdravé životné prostredie má pre prežitie súčasných a budúcich generácií zásadný význam. Naš životný štýl by mal obsahovať také vzorce konania, ktorými chránime prírodu a jej zdroje. Túto ekologickú gramotnosť odovzdávajme aj našim deťom a ďalším generáciám.

LEKCIA VI.4 Každý má právo na svoj vlastný príbeh

Vieme si predstaviť život, v ktorom by nám „vyvolení“ prikazovali nielen to, čo máme hovoriť, ale aj to, čo si máme myslieť? Keby nám „vyvolení“ diktovali, čo smieme a čo nesmieme čítať? Keby všetko čo prichádza spoza hraníc bolo cenzurované?

Zdá sa nám to ako sci-fi? Pritom nie je tomu tak dávno, kedy takéto praktiky boli súčasťou riadenia života ľudí aj v našej krajine.

Rok 1989 znamenal pre našu krajinu prevrat nielen politický, ale spôsobil aj zmenu v zmýšľaní obyvateľov tejto krajiny. Dostali sme možnosť slobodne sa rozhodovať, možnosť riadiť samostatne svoje osudy.

Každý z nás má svoj príbeh, ktorý zapisuje deň čo deň do knihy života. Sloboda, za ktorú naši rodičia bojovali, uznáva našu jedinečnosť a naše právo určovať svoj život podľa svojich názorov, hodnôt, priorít, potrieb a predstáv o šťastí.

Sloboda je však v priamom spojení so zodpovednosťou. To znamená, že spolu s našimi rozhodnutiami, musíme vedieť niest' aj zodpovednosť, nezávisle od toho, či sa ukážu naše rozhodnutia správne alebo nie. Sloboda uznáva naše právo myliť sa, prijímať zodpovednosť za svoje chyby a učiť sa z nich.

Prejaviť rešpekt druhým ľuďom znamená uznať, že aj oni majú rovnaké práva ako my a keď sa s nimi dostaneme do konfliktu, tak považujeme ich potreby za rovnako oprávnené ako tie naše.

A netreba tiež zabúdať, že aj v rámci rešpektujúceho prístupu majú svoje miesto pravidlá správania. Dôležitý je však aj spôsob, akým sa stanovujú, ako sa o nich hovorí a ako sa postupuje pri ich porušovaní.

Prečo sa niekedy vzájomne nerešpektujeme?⁴

Nerešpektovanie nemusí nutne znamenať pohrdanie čiže dešpekt. Keď hovoríme, že nás niekto nerešpektuje, väčšinou tým myslíme, že podniká kroky, ktoré sa nás týkajú, bez toho aby sa s nami dohodol alebo bral ohľad na naše želanie. Ako príklad môžeme uviesť nasledujúce situácie: *Pri maľovaní dievča spotrebuje všetku bielu farbu, bez toho aby sa spýtala ostatných v skupine, či ju tiež budú potrebovať. Skupina žiakov si na lyžiarskom výcviku po obede na izbe nahlas púšťa svoju obľúbenú hudbu, zatiaľ čo niekoľko unavených spolužiakov chce vo vedľajšej izbe spať. Chlapec zostane v sobotu vonku nezvyčajne dlho do noci bez toho, aby o tom niečo povedal rodičom, alebo im zavolať.*

Čo je dôvodom, že nás niekto týmto spôsobom prehlíada?

Dôvodov môže byť viacero.

1. Možno druhého vôbec nenapadlo, že sa nás jeho rozhodnutie nejako týka a dotýka, alebo sa nás zabudol alebo nestihol opýtať.

2. Iná možnosť je, že to „premýšlel za nás“ a predpokladá, že sa na situáciu pozeráme ako on, keby bol na našom mieste. Ľudia často netušia (alebo nechápu), že by sme mohli mať iné potreby a iné preferencie ako oni, keby boli na našom mieste. Napríklad spomínaní žiaci si myslia, že počúvanie ich skvelej hudby musí byť pre každého príjemné.

3. Nerešpektovanie môže byť súčasťou „dobrých úmyslov“ a „dobrých skutkov“. Napríklad matka vyhodí svojej dcére jej obľúbenú šiltovku a kúpi jej inú, ktorú považuje za lepšiu. Žiaci (pravdepodobne s dobrým úmyslom) povzbudzujú bojzlivého spolužiaka, aby sa odvážil skočiť do jazera. *Žiaci: „Skoč, to nič nie je, nebuď baba!“ Spolužiak: „Nechajte ma, ja tam nechcem skákať.“ Žiaci: „Nekecaj a skáč. Všetci už skočili!“*

4. Ťažšou formou nerešpektovania je, keď druhý človek vie alebo počuje, čo si prajeme a napriek tomu pokračuje ďalej v tom, čo nám prekáža. Niekedy tak môže konať z nedostatku predstavivosti, pretože sa nedokáže vcítiť do druhého alebo pochopiť, že druhému je práve toto nepríjemné.

Príklad: Majka: „Nedávaj prosím ten cukor do cesta, veď vieš, že si plním bezcukrovú výzvu.“ Babička: „Ale prosím ťa, ja tam dám len trošku. Bez toho by to nebolo dobré.“ Alena: „Nekopte do toho obilia, lieta z toho prach a ja na to mám alergiu.“ Rado a Robo: „Jasné.“ (A kopú ďalej.)

5. Inokedy sme na niekoho nahnevaní a nerešpektujeme ho, pretože mu nechceme ustúpiť.

Príklad: Anna: „Nekrič na mňa!“ Zuza: „Ja si budem kričať na koho chcem!“

6. Zvláštny druh nerešpektovania je diskvalifikovanie druhého a toho, čo hovorí. Nerešpektujúca osoba sa tak stavia do úlohy toho, kto vie lepšie ako druhý, čo druhý cíti alebo potrebuje. Druhý je vyradený z diskusie, pretože je napríklad blázon, nemá rozum, je hysterický, precitlivený, hypochonder, simulat, klamár, alebo len nevie, čo je pre neho dobré a pod.

Tono: „Paľo, pod' hrať!“ Paľo: „Ja nemôžem, bolí ma koleno.“ Tono: „Makaj, ty citlivka, a bez rečí!“ Hana: „Navrhujem, aby sme sa zišli, a aby každý povedal, čo mu vadí.“ Martin: „Hej, na čo sa tu hráš!“

Na zamyslenie

Kedysi bol ľudský život obyčajného človeka v rukách jeho vládcu. Keď sa vládcovi náhodou niečo na tomto obyčajnom človeku nepáčilo, mohol mu namiesto vyzvania k diskusii stať hlavu.

Až koncom 18. storočia uznalo Francúzsko najvyššiu moc zákonu, čo znamenalo, že kráľ mohol vládnuť iba prostredníctvom zákona a jedine v mene zákona mohol vyžadovať poslušnosť od ľudí. Deklarovanie slobody a rovnosti pred zákonom pre všetkých ľudí od narodenia bolo pre dovtedajšie feudálne rozdelenie ľudí veľká zmena.

V roku 1948 Valné zhromaždenie Organizácie Spojených národov prijalo Všeobecnú deklaráciu ľudských práv. Je to prvý medzinárodný dokument, ktorý chráni ľudské práva, akými sú rovnosť ľudí, náboženská sloboda, odmena za vykonanú prácu, právo na odpočinok, právo na bezplatné základné vzdelanie. Deklarácia potvrdzuje nezrušiteľnosť a nescudziteľnosť práv všetkých členov ľudskej spoločnosti a slúži ako vzor pre vytvorenie právnych noriem na ochranu ľudských práv v jednotlivých štátoch.

Odvtedy už prešlo veľa času a základné ľudské práva boli deklarované viacerými významnými dokumentmi. A hoci sú ľudské práva univerzálne a platia pre každého, ľudia si uvedomili, že niektorí jedinci potrebujú osobitné záruky a podporu pri naplňaní ich práv.

Tak bola v roku 1959 prijatá Deklarácia práv dieťaťa. Je súborom zásad, ktorých dodržiavanie má prispievať k prežitiu šťastného detstva. Neskôr, v roku 2006 bol napríklad prijatý aj Dohovor OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím. Tento prispieva k presadzovaniu ľudských práv a slobôd pre všetky osoby so zdravotným postihnutím. A mohli by sme pokračovať ďalej. Uplatňovanie základných ľudských práv je hodnotou, ktorú si musíme spoločne chrániť. Naše všeobecné základné ľudské práva sú upravené v Ústave Slovenskej republiky, ktorá je hierarchicky najvyššie postavený právny predpis, platný v Slovenskej republike. Pritom ľudské práva jednotlivca môžu byť každodenne naplnené iba vtedy, ak dokážeme na seba prevziať zodpovednosť jeden za druhého, ako aj za prostredie, v ktorom žijeme.

Vypelost' spoločnosti sa pozná aj podľa toho, ako sa správa k svojim najslabším článkom – svojim členom, ktorí potrebujú ochranu a osobitnú starostlivosť. Ak však budeme prehliadať nerešpektovanie práv druhých, môže sa veľmi ľahko stať, že nenájdeme pomoc a podporu, keď naše práva budú raz porušované.

Zhrnutie lekcie

Žijeme v krajine, kde máme možnosť slobodne sa rozhodovať, riadiť samostatne svoje osudy. To nie je samozrejmosťou pre všetkých ľudí. Uplatňovanie základných ľudských práv je hodnotou, ktorú si musíme spoločne chrániť.

Ľudské práva jednotlivca môžu byť každodenne naplnené iba vtedy, ak dokážeme na seba prevziať zodpovednosť jeden za druhého, ako aj za prostredie, v ktorom žijeme. Vyspelosť spoločnosti sa pozná aj podľa toho, ako sa správa k svojim najslabším článkom – svojim členom, ktorí potrebujú ochranu a osobitnú starostlivosť. Ak však budeme prehliadať nerešpektovanie práv druhých, môže sa veľmi ľahko stať, že nenájdeme pomoc a podporu, keď naše práva budú raz porušované.

LEKCIA VI.5 Radostné učenie

Vzdelanie patrilo od pradávna k dôležitým hodnotám ľudskej spoločnosti. Ľudia, ktorí mali kvalitné vedomosti, viedli ostatných. Ostatní si ich vážili, lebo od ich múdreho rozhodnutia záviselo ich živobytie alebo prežitie.

Kvalitné vedomosti boli starostlivo strážené a spočiatku sa odovzdávali z pokolenia na pokolenie ústnou formou. Knihy mali v minulosti obrovskú hodnotu, lebo ich prepisovanie trvalo mesiace a roky. Nástupom kníhtlače sa začali šíriť vedomosti do celého sveta a knihy ako nástroj šírenia vedomostí sa stávali čoraz dostupnejšie aj pre širšiu verejnosť.

Slovensko patrí ku krajinám, v ktorých majú ľudia zadarmo prístup ku vzdelaniu. Vzdelanie je hodnota sama osebe a zároveň prináša rozvoj takmer všetkých základných hodnôt - pravdy, slobody, ľudského života. Vzdelanie nás posúva bližšie k pravde, dáva nám väčšiu slobodu a rozvíja našu osobnosť. Láska a vzdelanie sú dve dôležité hodnoty, ktoré tu po nás v našich deťoch ostanú.

Kompetencie, ktoré budú potrebovať obyvatelia tejto planéty pre nastávajúce roky, sú stále tie isté, čo sme ako ľudia potrebovali po celé stáročia: byť tvoriví, vynaliezaví, praktickí, vytrvalí, obetaví, ostať osobnosťou a zároveň vedieť spolunažívať a spolupracovať s ostatnými, byť pripravení na zmeny, otrasy a krízy, ale aj nestraťiť zvedavosť, hľadať odpovede na svoje otázky a zároveň skúmať ich pravdivosť, mať odvahu snívať a túžiť a najmä – nájsť si svoje miesto vo svete, zúročiť svoje schopnosti a talenty, pochopiť, prečo som tu a prečo práve mňa potrebuje svet.⁵

Prišiel čas, aby sme si hodnotu kvalitného vzdelávania začali vážiť a chrániť. Potrebujeme vzdelávanie, v ktorom budú deti vedené učiť sa premýšľať a nie len memorovať poučky, definície... Potrebujeme školy, ktoré budú akceptovať naše právo na chyby a omyly a ktoré budú prispievať k prežívaniu radosti z učenia, ktorá je každému dieťaťu vlastná od narodenia.

Na zamyslenie

Aký je môj vzťah ku vzdelaniu? Považujem ho za významnú hodnotu vo svojom živote?

Anglická Nadácia Varkey si uvedomuje, že nedostatočné vzdelanie je hlavným faktorom spoločenských, politických, ekonomických a zdravotných problémov, ktorým dnes svet čelí. Preto realizuje a podporuje množstvo vzdelávacích programov, ktoré prispievajú k znižovaniu chudoby, predsudkov a konfliktov. Každoročne udeľuje „Global Teacher Prize“ – cenu pre najlepšieho učiteľa v hodnote 1 000 000 amerických dolárov. V roku 2019 získal túto cenu učiteľ matematiky a prírodných vied na strednej škole v odľahlej polopúštnej oblasti Kene (Afrika), františkán Peter Tabichi.

Deti, ktoré navštevujú školu, v ktorej učí, majú veľmi náročné podmienky pre vzdelávanie. Denne prejdú 7 kilometrov po ťažko prejazdných cestách, aby sa dostali do školy. Na jedného učiteľa v tejto škole pripadá 58 detí. Učiteľ má jediný počítač s nestálym pripojením k internetu. Napriek týmto podmienkam sú tieto deti schopné pripraviť sa na medzinárodné súťaže a dosahujú v nich vynikajúce výsledky⁶.

Zhrnutie lekcie

Vzdelanie patrilo od pradávna k dôležitým hodnotám ľudskej spoločnosti. Vzdelanie nás posúva bližšie k pravde, dáva nám väčšiu slobodu a rozvíja našu osobnosť a kompetencie potrebné pre život. Bezplatné a dostupné vzdelanie nie je samozrejmosťou pre všetky deti na celom svete. Je dobré si túto hodnotu vážiť a prispieť k budovaniu škôl a systému vzdelávania, ktoré učia deti premýšľať a podporujú radosť z učenia. Vzdelanie a láska sú dve dôležité hodnoty, ktoré tu po nás v našich deťoch ostanú.

LEKCIA VI.6 Generácia 21. storočia

Väčšina vedcov za najvýznamnejší objav 20. storočia považuje objav štruktúry DNA Watsonom a Crickom v roku 1953. Prostredníctvom tohto objavu sa ľudstvo dozvedelo, ako sa gény množia, ako fungujú a z čoho sú zložené.

O necelé polstoročie neskôr, oznámili vedci svetu, že práve „nahrubo prečítali“ ľudskú dedičnú informáciu. Postupne nám výskum zameraný na stanovenie rozdielov v dedičnej informácii jednotlivých ľudí prináša zaujímavé výsledky. Sme geneticky takmer rovnakí, lebo všetci pochádzame z „africkej Evy“. Jednotliví ľudia sa od seba geneticky líšime nepatrne, väčšina z nás je zhodná na 99,9 %. Keď sa pozrieme do svojich dedičných informácií, máme tie isté gény ako starí Gréci. Dokonca aj ako naši predchodcovia, ktorí lovili mamuty a Slnko považovali za boha. *Líšime sa kultúrou, nie génmi.*⁷

Kultúra ľudí 21. storočia

Kultúra je vyjadrením komplexu špecifických duchovných, materiálnych, intelektuálnych a emocionálnych črt spoločnosti, ktorý zahŕňa spolu s umením a literatúrou aj spoločný spôsob života, životný štýl, hodnotový systém, tradície a vieru. Ako by sme chceli, aby na našu kultúru – ľudí 21. storočia, spomínali generácie, ktoré prídu po nás?

- ? Chceme, aby sa na nás spomínalo ako na tých, ktorí pre vlastné sebeckvo zničili svoju planétu, hoci mali všetky informácie o ničivom dopade svojich činov?
- ? Chceme, aby sme ostali v histórii ľudstva zapísaní ako tí, ktorí vo vzájomnom konkurenčnom boji popretŕhali svoje sociálne väzby a pochovali rešpekt a lásku k svojim blížym pod hromadu „moderných výdobytkov“, ktorá im bráni vidieť podstatu svojho bytia?
- ? Chceme, aby sa na nás spomínalo ako na pokrytco, ktorí sa nevedeli vzdať svojej „vysokej životnej úrovne“, hoci mali ústa plné environmentálnych rečí a fráz o nádeji na lepší zajtrašok?

To vedome určite nikto z nás nechce.

Prispějme preto svojimi životmi k tomu, aby sme boli generáciou lásky:
– k sebe, k blíznym a k celému ľudskému spoločenstvu;
– k prírode a k všetkým živým tvorom, s ktorými zdieľame našu planétu;
– k pravde a múdrosti, ktorá otvára srdcia.
Prejavujme túto lásku myšlienkami, slovami a činmi. Deň za dňom...

Na zamyslenie

Malé dievčatko umieralo na chorobu, z ktorej sa jej osemročný brat zrovna pred časom uzdravil. Lekár chlapca oslovil: „Iba transfúzia tvojej krvi môže sestričku zachrániť. Si ochotný dať jej svoju krv?“

Chlapcove oči sa rozšírili od strachu. Chvíľu váhal, ale nakoniec povedal: „Tak dobre, pán doktor. Urobím to.“

Hodinu po transfúzii sa chlapec lekára trochu neisto opýtal: „A kedy umriem?“ Až v tom okamihu lekár pochopil, čo znamenal ten strach, ktorý chlapec nedokázal pred zákrokom skryť: myslel si, že keď dáva svoju krv, dáva sestre aj svoj život.⁸

Zhrnutie lekcie

Jednotliví ľudia sa od seba geneticky líšime nepatrne. Keď sa pozrieme do svojich dedičných informácií, máme tie isté gény ako starí Gréci. Dokonca aj ako naši predchodcovia, ktorí lovili mamuty a Slnko považovali za boha. Od minulých generácií sa líšime kultúrou, nie génmi.

Snažme sa prispieť svojimi myšlienkami, slovami a činmi, aby sme boli generáciou lásky k sebe, blíznym a celému ľudskému spoločenstvu, k prírode a všetkým živým tvorom, s ktorými zdieľame našu planétu, ako aj k pravde a múdrosti, ktorá otvára srdcia.

MODUL VI. ZHRNUTIE

V debate pri okrúhlym stole sa brazílsky teológ Leonard Boffa opýtal tibetského dalajlámu: „*Vaša Svätosť, ktoré náboženstvo je zo všetkých najlepšie?*“

Leonard si túto situáciu živo vybavuje: „*Myslel som, že povie tibetský budhizmus alebo východné náboženstvá, ktoré sú oveľa staršie ako kresťanstvo. Avšak Dalajláma sa odmlčal, pozrel mi do očí a usmial sa. To ma prekvapilo.*“

Dalajláma odpovedal: „*Najlepšie náboženstvo je to, ktoré z teba urobí lepšieho človeka.*“

Leonard bol z tejto odpovede v rozpakoch a spýtal sa: „*A čo ma urobí lepším?*“

Dalajláma odpovedal: „*Čokoľvek, čo ťa urobí viac súcitným, citlivým, objektívnym, milujúcim, ľudským, zodpovedným, etickým. Náboženstvo, ktoré toto dokáže, je pre teba to najlepšie. Dôležité je to, ako sa správaš k rodine, priateľom, ako sa správaš v práci, v spoločnosti, pred svetom.*

Pamätaj, vesmír je ozvenou tvojich skutkov a myšlienok. Zákon akcie a reakcie neplatí len vo fyzike. Týka sa tiež všetkých vzťahov – k ľuďom, zvieratám, rastlinám, svetu. Ak sa správam dobre, dostanem späť dobro. Ak konám so zlým úmyslom, vráti sa mi zlo.

Pamätaj, že vesmír je ozvenou tvojich skutkov a myšlienok.“⁴⁹

Láska a rešpekt k druhým nás núti posunúť svoj zrak od seba na svojich blízkych a na celé ľudstvo.

Utrpenie ľudí, ktorí nie sú naša rodina, ani naši najbližší susedia alebo obyvatelia našej krajiny, sa nás pri takomto pohľade dotýka rovnako, akoby sme ním boli konfrontovaní my, alebo naši blízki.

Tento pohľad nie je pohľadom krátkozrakým. Vidí tiež potreby budúcich generácií a učí nás žiť v spolupatričnosti, zodpovednosti voči druhým, aj voči planéte, ktorá je našim domovom.

POZNÁMKY

POUŽITÁ LITERATÚRA

- ¹ DŽIBRÁN, Chalíl. Prorok. Bratislava: Citadella, 2014. ISBN 9788089628605
- ² SMITH, D. J. If the World Were a Village : A Book about the World's People. Kids Can Press, 2014. ASIN: B00W07W0U4
- ³ spracované podľa BOOTH, T., AINSCOW, M. Index inklúzie: Príručka na rozvoj škôl s dôrazom na inkluzívne hodnoty. Bratislava: Nadácia pre deti Slovenska, 2019. ISBN: 978-80-89403-19-6
- ⁴ SRBOVÁ, K. Poznáváme svúj vzťah k lidem. Praha: Projekt Odyssea, 2007. ISBN 978-80-87145-07-4
- ⁵ Hevier, D. Môj otvorený facebookový list rodičom, ktorí ostali doma so svojimi deťmi. Zo dňa 13. marca 2020
<https://www.facebook.com/240733315990270/posts/2933152326748342/>
- ⁶ <https://www.varkeyfoundation.org/>
- ⁷ Kollárová, M. Prítomnosť a budúcnosť génových manipulácií (prednáška). Bratislava, Aula Univerzity Komoenského v Bratislave, 24.4.2002.
https://uniba.sk/fileadmin/ruk/veda/profesorске_prednasky/prof_prednaska_Kollarova.pdf
- ⁸ MELLO, A. Modlitba žaby 1. Bratislava, Eugenika, 2008. ISBN 8081000218
- ⁹ <https://www.eventyas.com/CZ/Prague/240816133010380/Tibet-Open-House>

© PERSONA 2020